

Litteratur-Oversigt

Som sædvanlig skal jeg nedenfor bringe en ganske kortfattet Oversigt over, hvad jeg husker af Bøger og Afhandlinger med Artikler eller Detailler af lokalhistoriske Emner, offentliggjorte i 1951.

Først vil jeg nævne de to Julehefter. *Jul i Kalundborg og Omegn* (14. Aarg.) har nogle korte historiske Artikler som f. Eks. H. H. Schiøtts: Præsterne ved Fruc Kirke gennem 600 Aar, Erik Plaugmanns: Jens Baggesen og „Kalundborgs Krønike“, Rasmus Nielsens: Vejlekroen og Viskingekroen. Bedste Bidrag er Sigrød Undsets: Min Tante og Præsten hennes.

Jul i Holbæk (6. Aarg.) har en overvældende stor, biografisk Artikel af Fritz Heide: Bjørn Sevaldsen, hans Liv og Slægt. Den giver 9 store Sider om Holbækforhold omkring 1900, alt for bred og snakkelysten en Historie. Telefonmester Thomle fortæller om Telefoncentralens første Aar fra 1883 og til vor Tid, Arkivar Gunnar Olsen om Slægten Lovenskiold paa Løvenborg, Lektor Færing om „Kunsthvet i Holbæk“, og Albert Thomsen om „Den første Flyver over Holbæk“, Robert Thelens Flyvninger over vort Amt i 1911 og Ulrich Birchs i 1912.

Vores egen „Dansk historisk Fællesforening“ har i sin store, smukke Aarbog, *Fortid og Nutid*, som vore Medlemmer faar til billig Pris, 6 Kr., ved Henvendelse til bestyrelsen, en kon Nekrolog over Dr. Poul Nørlund, og derefter en Artikel af Andr. Holmsen om lokalhistorisk Arbejdes Organisation i Norge, en Oversigt af Ark. Gunnar Olsen om landbrugshistorisk Litteratur 1945—51 og derefter ca. 50 Sider Anmeldelser af allehaande nyttige og gode Bøger vedrørende dansk Historie, Topografi, Kunst m. m. Sidst i Bogen er der store Referater af de Aarsmoder, som er holdt af D. hist. Fællesforening og af Dansk kulturhistorisk Museumsforening.

Denne „Fællesforening“ har nu udsendt 2. Hefte af et meget værdifuldt Værk: *Haandbog for danske Lokalhistorikere*. Her begynder et historisk Leksikons første 125 Sider fra A til Gen., og det giver et Utal af meget nyttige og ofte vanskeligt tilgængelige Oplysninger om de tusinde gammeldags Ord, som Lokalhistorikeren ofte ønsker Oplysninger om, og som er vanskelige eller umulige at finde i andre Haandbøger. De andre Hefter kommer senere, og alle vi, der i vor sparsommelige Fritid arbejder flittigt med Lokalhistorien, vil være glade for denne Bog.

Mange af os er jo Medlemmer af „Danmarks Folkeminder“ og er glade for de 50—60 Bøger, vi har faaet i Aarenes Løb, og nu er der kommet et nydeligt Værk ud til os, „*Danske Gravminder af Smedejern*“, Tegninger af Aage Jørgensen med en Indledning af Museumskonsulent cand. mag. Poul Halkjær Kristensen. Her er over 100 nydelige Pennetegninger, kun 5 fra Holbæk Amt, de to staar i Holbæk Museum, den ene i Kalundborgs; trist er det, at disse ejendommelige og meget personlige Arbejder ude fra Landsbysmedene nu er næsten forsvundne fra Kirkegaardene; de var jo dog mere originale end de

Monumenter, Folk nu køber i de store Gravmonumentforretninger. Nu er det galt med Støbejernsgitre og Kors, skønt mange af dem er langt mere personlige og værdifulde end alt det nye, Folk nu pynter Gravstederne med.

Af Aarbogen „*Danske Museer*“, udgivet af Dansk kulturhist. Museumsforening, er II Bd. kommet til Jul, og her er adskilligt Stof, som Folk vil være glade for at læse, f. Eks. Dr. Axel Steensbergs „Jersie-Stolen“, Kai Uldalls „Et Par Fajanceornamenter“, Peter Riismøller „Arkiv eller Kontor“, Albert Thomsen „Nøglen til Soph. Schacks Billede“ til hans Maleri af Christian den Ottendes Krøning 1840, en stor Tegning, som findes paa Holbæk Museum. Af de andre Artikler bør ogsaa nævnes Holger Rasmussens „En politisk Natpotte“, en sjov Historie om den Potte, man fik lavet i 1848 i England med de to Augustenborgprinser nede paa Bunden og med det uartige Vers under: „I To! Forrædere ere tilvisse. Derfor alle Danske paa jer maa pisse!“ —

„*Fra Nationalmuseets Arbejdsmark*“ 1951 indeholder 13 udmærkede Artikler fra vidt spredte Omraader. Her skal kun nævnes den ene Artikel, hvis Emne stammer fra vort Omraade, Knud Andersens: Hytter fra Maglemosetid, fundne i Aamosen tæt ved Ulkestrup Lyng, her hvor Stenalderfolkene havde Sommerophold.

I det tykke Bind af *Aarboeger for nord. Oldkyndighed og Historie*, for 1950 (uds. 1951) er Johs. Brøndsteds store Afhandling om Nordboerne i Nordamerika for Columbus og en ligesaa stor af C. I. Becker om „Den grubekeramiske Kultur i Danmark“, hvori omtales flere Stenalderfund herude fra vort Amt. I Bogen findes ogsaa et kort Stykke om „Gørlevrunestenens sidste Linie“.

„*Danmarks Historie*“ udg. af Historikergruppen ved Johan Hvidtfeldt, Ib Koch-Olsen og Axel Steensberg, har nu afsluttet sit første Bind, og i 7. Hefte begynder II Bind med „Storhandelens Gennembrud og de store Landboreformer 1750—1814“. I 8. Hefte hører vi om Englændernes første Angreb paa København 1801 og om Syvaarskrigen, der indledtes med deres Overfald paa Hovedstad og Flaade 1807 og endte med den sørgelige Fred 1814. Og saa skildrer 9. Hefte de mærkelige Aartier, da de bevægede Begivenheder medførte den frie Forfatning, først de raadgivende Stænderforsamlinger og derefter Grundloven af 1849. Desuden hører man om den vældige Fremgangsperiode for Litteratur, Kunst og Videnskab. Heftet slutter med at indlede de store Begivenheder, som udviklede sig i Hertugdømmerne, og i 10. Hefte begynder Trearskrigen 1848—50. Derefter følger vort sørgelige Nederlag i 1864, de politiske Kampe i 70—80'erne og det store Gennembrud for Industrien. — Naar de sidste 3 Hefter nu snart er kommet, er Værket fuldtendt; det er en stor Fornøjelse at læse de unge Historikeres klare og kloge Fremstilling; hvis vore historisk interesserede Medlemmer savner en rigtig Danmarkshistorie, bør De købe den nu! De vil ikke fortryde det. („Det Danske Forlag“, 2 Bind a 32 Kr).

August F. Schmidt har sendt mig til Anmeldels hans „*Studier i Vider og Vedtægter*“, hvis I. Bind kom 1937 og II i 1951. Det er en Vrimmel af smaa Artikler af vidt forskellig Art og Tid; nogle er ganske korte og lette, andre giver en Masse nyt Stof. I I Bd. læser man f. Eks. om „Gadekær og Branddam“, „Lergrave“, „Slagelse Marklov“ o. s. v., men i II Bd. findes mere værdifuldt Stof, en Række Artikler om det mere tekniske og saglige i Viderne, om deres Afhængighed af Danske Lov, om Detailler som Igang (f. Eks. i Vallekilde, Hørve, Vejleby, Høve, Faarevejle, om Videkæppen, om Bettelpinden (f. Eks. i Kvarmløse Bylav), om Plantebede (f. Eks. i Nordby), og en værdifuld Samling „Kommentarer og Rettelser til „*Vider og Vedtægter*“. Forf. omtaler ogsaa i Indledningen med Respekt Poul Meyers meget betydningsfulde Doktor-disputats „*Danske Bylag*“ (1949); jeg har desværre endnu ikke faaet Tid at

læse den; den kom jo først et Par Aar, efter at jeg nøjsommeligt havde gennemgaaet i Arkiverne, hvad der fandtes bevaret om de Bylag, der hørte under Holbæk, og skildret Emnet i min store Holbækshistorie.

Til sidst vil jeg kun nævne det vældige store Værk, der nu er under Udgivelse fra Nationalmuseet, „*Danske Oldsager*“, hvis I Bind om ældre Stenalder jeg længe har haft stor Nytte af paa mit Museum, og hvis II Bind om yngre Stenalder jeg glæder mig til snart at faa. Det bliver i Løbet af en Række Aar et Værk paa 8 Bind, stort og kostbart, men til uvurderlig Afløsning af de gamle Bøger af Soph. Müller, som vi hidtil har maattet klare os med.